

Сучасна класифікація стрілецької зброї

Класифікація за призначенням: бойова зброя, мисливська, спортивна — (також для підводного полювання) гвинтівка, рушниця; зброя особистого захисту (газові, травматичні пістолети і револьвери). За наявністю нарізів в каналі ствола розрізняють нарізну та гладкоствольну зброю.

Ручна вогнепальна зброя може бути класифікована за різними підставами. За своїм призначенням зброя поділяється на бойову, мисливську та спортивну.

Бойова зброя (вогнепальна і холодна) призначена для вирішення бойових завдань. Бойова вогнепальна зброя буває: короткоствольна — довжина ствола 50—200 мм (пістолети і револьвери, рис. 10); середньоствольна — довжина ствола 200—300 мм (пістолети-кулемети, автомати, карабіни); довгоствольна — довжина ствола 450—850 мм (гвинтівки, ручні кулемети).

Мисливська зброя призначена для мисливських цілей (рушниці різних систем, мисливські карабіни та ін.).

Спортивна зброя призначена для занять спортом (спортивні пістолети, малокаліберні гвинтівки тощо).

За будовою каналу ствола зброя може бути нарізною, гладкоствольною чи комбінованою. У більшості моделей вітчизняної нарізної зброї чотири нарізи. Наріз слугує для надання кулі обертального руху. Для поліпшення бойових властивостей дульна частина ствола в деяких видах зброї має звуження («чок»), а інколи ще й нарізи («парадокс»).

Вогнепальну зброю розрізняють за внутрішнім діаметром ствола — калібром. У нарізній зброї калібр вимірюється у міліметрах і відображає відстань між протилежними полями нарізів. Найчастіше бойова зброя має такі калібри: 6,35; 7,62; 7,65; 8; 9; 11,45 мм, спортивна — 5,6 мм. У США та Великій Британії калібр визначається в дюймах і лініях (1 дюйм — 25,4 мм, 1 лінія — 2,54 мм).

Калібр гладкоствольної зброї визначається кількістю круглих куль, які можуть бути виготовлені з англійського фунта свинцю (453,592 г). Мисливські рушниці мають калібри 12 (відповідає діаметру 18,2 мм), 16 (16,80 мм), 20 (15,70 мм). Калібр зброї наносять на ділянці казенної частини ствола і на дінце гільзи.

А. Вінберг поділяв зброю за такими підставами: за довжиною ствола (коротко- та довгоствольна); за характером поверхні каналу ствола (нарізна, гладкоствольна); за калібром ствола та призначенням пістолетів (військові, цивільні, спортивно-цільові).

На сьогодні, найбільш повною є класифікація вогнепальної зброї, яка була запропонована Е.Тихоновим. Він розробив наступну класифікацію вогнепальної зброї:

1) за особливостями конструкції, способу керування та тримання (стандартна, нестандартна, атипова);

2) за призначенням (бойова, спортивна, мисливська);

3) за способом виготовлення (заводська, кустарна, саморобна); за довжиною ствола (коротко-, середньо- та довгоствольна); 4) за конструктивними

особливостями каналу ствола (нарізна, гладкоствольна, комбінована); 5) за кількістю стволів (одно-, двох- та багатоствольна); 6) за співвідношенням стволів (повністю нарізна, повністю гладкоствольна, комбінована); 7) за калібром (малого, нормального, великого); 8) за способом заряджання (дульно- та казнозарядна); за числом патронів (одно, багатозарядна); 9) за способом перезаряджання та ступенем автоматизації (неавтоматична, самозарядна та автоматична); 10) за характером стрільби (одиначного, безперервного, серійного, комбінованого вогню).

Отже, вся ручна вогнепальна зброя через її багатоманітність класифікується за багатьма ознаками : 1) за походженням; 2) за конструкцією; 3) за призначенням; 4) за видом використовуваних патронів; 5) за кількістю зарядів; 6) за принципом дії перезарядних пристроїв; 7) за довжиною ствола; 8) за будовою ствола; 9) за кількістю стволів; 10) за моделями; 11) за калібром.

4. За походженням зброя класифікується в залежності від умов, місця та часу виготовлення на *стандартну*, яка виготовляється на промислових підприємствах із дотриманням конструктивних і технологічних стандартів (фабрично-заводського чи кустарно-ремесленого виготовлення) та *нестандартну* (саморобна, перероблена стандартна). Нестандартна зброя має які-небудь відхилення в конструкції в порівнянні із стандартною зброєю аналогічного типу чи відрізняється довжиною ствола, ложі і т.д.

Атипова зброя також відрізняється нестандартною конструкцією, але головна її особливість - це замаскування під будь-які побутові предмети: авторучки, парасольки і т.п.

Кустарна зброя - це зброя, яка виготовлена в умовах кустарних майстерень без дотримання певних стандартів, як правило невеликими партіями.

Саморобна зброя виготовляється в переважній більшості із підручних матеріалів, інколи з частковим використанням деталей заводського виготовлення. Перероблена зброя - це може бути як заводська, так і кустарного виготовлення зброя, в конструкції якої здійснені певні переробки для можливості ураження людини снарядами. Класифікація саморобної та переробленої зброї можлива за декількома критеріями:

5 За способом спорядження для стрільби: а) зброя, стрільба з якої здійснюється зарядом, який складається із металюї речовини та снаряду, без використання капсулів-запальовачів, із запаленням заряду через запальовальний отвір; б) зброя, стрільба з якої ведеться зарядом, що складається із металюого заряду та снаряду, з використанням капсуля-запальовача; в) зброя, стрільба з якої ведеться складеним снарядом із використанням стандартних патронів, що не містять снаряду та із використанням снаряду; г) зброя, стрільба із якої ведеться із використанням унітарних патронів стандартних чи саморобних.

6 За довжиною ствола: а) короткоствольна; б) середньоствольна; в) довгоствольна.

За кількістю зарядів: а) однозарядна; б) двохзарядна; в) багатозарядна.

Повністю саморобну зброю також можна поділити на три групи, в залежності від якості виготовлення: 1) виготовлену із використанням

загальнодоступних слюсарних інструментів, підручних матеріалів, за найпростішими конструктивними схемами; 2) виготовлену із використанням найпростішого обладнання із загальнодоступних матеріалів за конструктивною схемою, яка наближена до промислових зразків вогнепальної зброї, проте зі значними спрощеннями в конструкції; 3) виготовлену на високому професійному рівні, як правило, в умовах нелегальних майстерень із використанням складного обладнання, як за оригінальними конструктивними схемами, так і скопійовані із промислових зразків вогнепальної зброї.

За конструкцією зброя класифікується на гвинтівки, карабіни, пістолети,

револьвери, штуцери (тяжка нарізна рушниця з короткими відкидними при заряджанні стволами), автомати (пістолети-кулемети), обрізи.

Гвинтівка - отримала свою назву від гвинтоподібних нарізів в стволі. Це довгоствольна вогнепальна зброя із довжиною ствола від 600 до 800мм, одно або багатозарядна, неавтоматична.

Малокаліберні гвинтівки бувають одно- та багатозарядними, мисливськими: ТОЗ-78-01, Біатлон 7-2, Соболев, "Ультимат" SR830(Німеччина), Голанд & Голанд(Великобританія) і т.д. та спортивними: ТОЗ-7, ТОЗ-8, ТОЗ-9, БК-5, Вальтер КК(Німеччина), Вальтер UIT(Німеччина), і мають калібр 5.6 мм, і як правило неавтоматичні.

Карабін - на відміну від гвинтівки має коротший ствол, меншу вагу і відноситься до середньоствольної зброї. Але таку ж саму конструкцію ударно-спускового механізму. Деякі моделі карабінів є автоматичними. Найбільш відомі моделі військових карабінів - СКС та СВД. За кордоном гвинтівки і карабіни відносяться до класу "гвинтівки" - "Літгоу Л1А1", 7.62мм (Австралія); Стерлінг AR180, 5.56мм (Великобританія); AP15 Кольт, 5.56мм (США); Ауг Штейр, 5.56мм (Австрія); Стерлінг Марк 6, 9мм (Великобританія);

Хеклер & Кох 94, 9мм (Німеччина); і т.д.

Пістолет - нарізна короткоствольна (довжина ствола від 53 до 250мм) багатозарядна автоматична зброя боєкомплект якої знаходиться в магазині. Має самозарядний ударно-спусковий механізм з відкритим чи закритим курком. Ємність магазину від 5 до 21 патрона. Конструкція деяких типів пістолетів дає змогу здійснювати як поодинокі постріли так і чергами по три постріли.

Найбільш поширені моделі пістолетів - 7.62 мм тульський Токарева (ТТ); форт, 9 мм Макарова (ПМ); 9 мм автоматичний пістолет Стечкина (АПС); 5.45

мм спеціальний малокаліберний (ПЧМ); Smith & Wesson; Beretta ; SIG Sauer; Glock ; Heckler & Koh ; Astra ; CZ ; Walther; Colt; Browning; та ін.

Ознаки по яким розрізняють автоматичні пістолети

Автоматичні пістолети розрізняють по багатьох ознаках :

- способи ведення вогню;
- конструкції, калібру й способу з'єднання ствола;
- влаштуванню механізму запирання каналу ствола;
- влаштуванню ударного механізму;
- влаштуванню спускового механізму;
- влаштуванню і дії запобіжника;
- влаштуванню прицільного пристосування;
- влаштуванню магазину;
- влаштуванню механізму викидання стріляних гільз.

Принципи влаштування і дії автоматики

По принципу автоматики пістолети поділяються на дві групи:

- пістолети, діючі за принципом використання віддачі;
- пістолети, діючі за принципом використання реакції врізання кулі в нарізи і тертя кулі при русі її по каналу ствола.

Системи пістолетів з віддачею затвору

Системи характеризуються тим, що ствол зброї не рухомий, а його канал запирається затвором, не зв'язаним зі стволом, або зв'язок затвора зі стволом зникає в момент початку руху затвору назад.

По-іншому, робота всіх механізмів автоматики зв'язана тільки з рухом затвору, який проходить в напрямку осі каналу ствола.

В залежності від виду зв'язку затвору зі стволом ці пістолети діляться на наступні групи: з віддачею вільного затвору; з віддачею напіввільного затвору; з віддачею затвора при наявності міцного зчеплення без самовідкривання. Представниками системи пістолетів з віддачею напіввільного затвору являються тільки пістолети Бергмана зразка 1901 р. Представниками системи з віддачею затвору при наявності міцного зчеплення без самовідкривання є пістолети "Севідж". Віддача вільного затвору - вільний затвор не має ніякого зчеплення зі стволом, а тільки прижимається пружиною до його казенної частини (Пістолет Макарова).

Системи пістолетів з віддачею ствола характеризуються тим, що ствол в них є нерухомим. В момент пострілу він міцно зчеплений з затвором і являє єдину рухому систему ствол-затвор. Розчеплення цих деталей проходить після пострілу.

Робота автоматики: тиск порохових газів на затвор при міцному зчепленні його зі стволом приводить всю систему ствол-затвор в рух, протилежний руху кулі. Доки продовжується дія порохових газів рух системи ствол-затвор проходить зі збільшенням швидкості, а потім по інерції. В подальшому, за допомогою спеціального механізму проходить розчеплення ствола з затвором і кожний з них рухається незалежно один від одного. Пістолети з віддачею ствола діляться на системи з довгим і коротким ходом ствола.

Системи пістолетів з віддачею ствола при його довгому ході В цих системах затвор разом зі стволом рухається назад на повну довжину ходу рухомої системи. В задньому положенні затвор затримується, а ствол повертається в переднє положення. Розчеплення затвору проходить на початку зворотного руху ствола, після чого затвор також рухається вперед. Представником цієї системи є пістолет Броммер "Стон".

Системи пістолетів з віддачею ствола при його короткому ході

В цих системах затвор разом зі стволом рухається назад не на повну довжину рухомої системи, а тільки на незначну відстань. Потім проходить розчеплення затвору зі стволом, після чого вони рухаються незалежно один від одного. В залежності від подальшого руху затвору і ствола ці системи підрозділяються на наступні групи:

а) з віддачею затвору і ствола при його короткому ході з поверненням ствола в переднє положення сразу після розчеплення з затвором;

б) з віддачею затвору і ствола при його короткому ході з поверненням його в переднє положення затвором;

в) ствол після розчеплення з затвором проходить невелику відстань і затримується, а затвор продовжує рух назад, потім затвор починає рух вперед, досилає патрон до патронника, зчіпляється зі стволом і разом повертаються в переднє положення; *{представниками цієї системи автоматики є пістолети ТТ(Тула-Токаєв); 9мм пістолет Браунінга зразка 1935 р., 11,43 мм пістолет Кольта зразка 1911р.}*

г) ствол, пройшовши деяку відстань після розчеплення з затвором, одразу ж повертається в переднє положення, в той час, як затвор продовжує рух назад і повертається в переднє положення незалежно від руху ствола. По цьому принципу діє автоматика пістолетів системи "Парабелум". Пістолети і револьвери - найбільш масова в світі зброя. Якщо в арміях майже скрізь дивляться на цю зброю, в основному, як на зброю мирного часу (за винятком військ спеціального призначення), а від револьверів практично відмовились, то в "поліцейських" і "громадських" сферах пістолети і револьвери залишаються основною зброєю. Великий авторитет пістолетів і револьверів в спортивному світі. Визначають декілька груп цієї зброї:

- "службові", "військові" і поліцейські зразки;

- "цивільні" (насамперед "кишенькові") зразки, так звана "зброя самооборони", призначені для враження противника на ще менших відстанях ніж 25-50м;

- спортивні (цільові) до яких пред'являються особливі вимоги по влучності і кучності стрільби;

- спеціальні пістолети і револьвери
- сигнальні, пугачі;
- газові пістолети і револьвери.

Про призначення пістолета чи револьвера можна судити по параметрах патрона. Пістолетні і револьверні патрони повинні забезпечувати зупиняючу дію кулі, задля швидкого виводу супротивника зі строю. Куля, влучивши в ціль, повинна зразу ж передати їй всю свою кінетичну енергію, наносячи сильний струсовий удар. Для враження людини вважається достатньою енергія 78,5 Дж. для куль 6,5-9 мм. З урахуванням застосування зброї на малих відстанях, пістолетні та револьверні патрони мають невеликий пороховий заряд, легкі тупо конечні кулі: оболонкові, без оболонкові, напівоболонкові з експресивною пустотою. Останні заборонені в армійських зразках, але їм віддають перевагу в "поліцейських" моделях.

Револьвер - короткоствольна нарізна багатозарядна неавтоматична зброя. Замість магазину має барабан з отворами (каморами) для патронів. При обертанні барабану патрони подаються до ствола. Рух барабану відбувається при зведенні курка. Камора при пострілі є продовженням ствола і одночасно слугує патронником. Револьвери виготовляються трьох типових розмірів: "малі" револьвери, розміром від 15 до 24 см, з довжиною ствола 5-10 см; "середні" револьвери, розміром від 16.5 до 28 см, з довжиною ствола 5-28 см; "великі" револьвери розміром від 24 до 35 см, з довжиною ствола 10-20 см. Найбільш відомі моделі револьверів: "Наган", Smith & Wesson, Astra, Ruger, Colt.

Автомат - це ручна середньоствольна (з довжиною ствола від 225 до 530 мм), багатозарядна, автоматична вогнепальна зброя, з якої можна вести вогонь як поодинокими, так і серіями пострілів. Автоматом називають також автоматичну багатозарядну гвинтівку. Саме термін штурмова гвинтівка часто використовується в інших країнах. Найбільш розповсюджені штурмові

гвинтівки: АК, М 4, М-16, і т.д. Автомати відрізняються від пістолетів-кулеметів прицільністю та дальністю стрільби (до 2000 м),

конструкцією затвора і механікою пострілу.

Пістолети-кулемети - це проміжна зброя між автоматами і пістолетами. Довжина ствола у пістолета-кулемета від 112 до 360 мм і є коротшою ніж у автоматів і довшою ніж у пістолетів. Пістолет-кулемет має досить місткий магазин. На відміну від автомата, у готового до стрільби пістолета-кулемета патрон знаходиться в магазині, а не в патроннику. Зазвичай, для зручності утримання в руках, пістолети-кулемети мають, як правило ще одну ручку, яка розташовується нижче ствола. До найбільш відомих пістолетів-кулеметів належать: Uzi, Skorpion M61, MAC 10, Spectre M4, Steyr MPi 81, Steyr Mpi 69.

7 За призначенням більшість криміналістів ручну вогнепальну зброю поділяють на бойову, спеціального призначення, спортивну та мисливську.

Бойова зброя - це зброя, призначена для ураження людини і поділяється на військову та цивільну. Розрізняється бойова зброя за масою, розміром, калібром та пробивною здатністю. Х.Тахо-Годі вважає, що різновидом бойової є зброя, призначена для озброєння поліцейських підрозділів. [122, с.8.]

Зброя спеціального призначення - це зброя, яка призначена для використання в спеціальних умовах, має спеціальні нестандартні за спорядженням патрони, специфічну конструкцію і розміри, і використовується спеціальними підрозділами (поліцейськими чи військовими). Ю.Озірний зазначає, що в експертній літературі відсутня чітка класифікація такої зброї, тому у висновках експертів та в різній літературі один і той самий вид зброї називається по-різному: помпова зброя; поліцейська зброя; штурмова зброя; зброя самозахисту; фермерська зброя; бойова, багатоцільова, штурмова вогнепальна зброя; багатоцільова, бойова гладкоствольна вогнепальна зброя тощо. [164, с. 87-89.]

На нашу думку, пропозиції щодо виокремлення зброї поліцейського призначення, яку використовують силові структури для охорони громадського порядку, є слушними. Не вдаючись до аналізу термінів "поліцейське" чи "міліцейське" призначення, змістовне навантаження в цьому випадку ми вкладаємо саме в мету застосування такої зброї підрозділами правоохоронних органів. Фактично бойова підготовка особового складу таких підрозділів

спрямована на розв'язання завдань поліцейського характеру та територіальної оборони. Ці завдання визначають і основне озброєння: стрілецька зброя та засоби ближнього бою. Такі завдання передбачають застосування зброї, що має своїм призначенням короточасний вогнєвий контакт в умовах населених пунктів у поєднанні з мінімальною можливістю смертельних результатів та випадкових жертв. Отже, до зброї поліцейського призначення треба відносити: звичайну зброю (пістолети, пістолети-кулемети, снайперські гвинтівки); зброю з боєприпасами ударної, газової, маркерної дії тощо); спеціальну зброю (малогабаритну, безшумну, штурмову, підводну тощо).

До ознак бойової та спеціальної зброї він відносить: а) гвинтівочну мушку та діоптрію; б) наявність пристроїв для кріплення лазерної установки, приладу нічного бачення чи лампи-освітлювача; в) наявність пістолетної рукоятки (тобто будь-які порушення класичної конструктивної схеми); г) довжина патронника - 76 мм; більше 4 патронів в магазині, спеціальні боєприпаси; довжина ствола менша 495 мм, циліндр. [164, с. 87-89]

А.Кофанов пропонує враховувати дещо інші ознаки для визначення вогнепальної зброї спеціального призначення: а) замок, який ковзає та замикається поворотом замка личинки, чи клинове замикання; б) ударно-спусковий механізм куркового, курково-ударникового типу; в) барабанний, коробчатий, трубчатий магазин; д) довжина ствола коливається від 610 до 210 мм; г) дальність стрільби до 150 м; г) використання патронів нестандартних калібрів; д) відносно мала швидкість стрільби (від 4 пострілів на хвилину); е) патрони мають папкову чи пластикову гільзу з металевим фланцем чи суцільнометалеву; є) початкова швидкість польоту снаряду 250-270 м/сек. [103, с. 85].

Мисливська вогнепальна зброя. Мисливські рушниці в своїй більшості є гладкоствольними і передбачені для стрільби дробом чи картечню (дріб діаметром більше 5мм), а також кулями круглої форми чи спеціальної конструкції і бувають автоматичні (МЦ, ТОЗ, Browning, Remington і т.д) та неавтоматичні, переломні та непереломні.

Найбільш розповсюджені калібри гладкоствольної зброї - 12, 16 та 20. Але повний ряд калібрів мисливських гладкоствольних рушниць виглядає так: 12, 16, 20, 24, 28, 32 та 410. Так, наприклад, калібру "12" відповідає діаметр каналу ствола який дорівнює - 18,5 мм; калібру "16" - 16,8 мм; калібру "20" - 15,7 мм. Таким чином, рушниця з найменшим числом калібру має найбільший діаметр ствола.

Гладкі стволи бувають циліндричні, циліндричні з напором, та з чоковим звуженням (чок, получок). Циліндричний ствол має однаковий діаметр по всій своїй довжині. Ствол з "напором" поступово звужується в напрямку дульного зрізу. Ствол з чоковим звуженням має незначне звуження в дульній частині ствола.

Гладкоствольні мисливські рушниці бувають самих різноманітних моделей, які розрізняються за рядом ознак: а) за числом стволів - одноствольні (МЦ 20-01, МЦ 20-08, ТОЗ-94, ТОЗ-34-1, ІЖ-81, ТОЗ-106, ІЖ 18-М-М), двоствольні (ТОЗ-34, ІЖ-27Е, ІЖ-27ЕМ, ТОЗ-91-12, МЦ 109-12, МЦ 111-12, ІЖ 43, МЦ-7-12, МЦ-106, МЦ-109), трьохствольні (у дво- та трьохствольних

рушниць один або два стволи можуть бути нарізними - це так звані комбіновані рушниці) та чотирьохствольні; б) за свердлінням ствола: обидва ствола - циліндр; один ствол - циліндр, інший - чок; один ствол - чок, інший - получок;

в) за будовою механізму запирання; г) за будовою стріляючого механізму - куркові, в яких курки розташовані зовні (ТОЗ-80-12) та безкуркові, в яких курки сховані всередині механізму рушниці; д) за механізмом перезаряджання - неавтоматичні, автоматичні (МЦ 21-12, ТОЗ-87) та карабіни ("Сайга-410", "Сайга-20"); е) за розташуванням стволів - вертикально та горизонтально розташовані; є) за кількістю патронів у рушниці - однозарядна та багатозарядна.

З недавнього часу, за наявності спеціального дозволу, дозволено придбання мисливських карабінів та гвинтівок, які мають нарізний ствол. Як правило вони є дещо спрощеними аналогами військових чи спортивних гвинтівок та карабінів і майже не відрізняються від них. До нарізної мисливської зброї відносяться карабіни: ОП СКС, ТОЗ-97 "Архар", КО-44, КО-44-1, ОЦ-18, ОЦ-25, КО СКС, Baikal Manulicher BM-7.62, "Лось-7 та 7-1", "Барс 4 та 4-1", "Сайга", СОК-94 "Вепрь", "Вепрь-308", Steyr Mannlicher Luxus, Browning Bar Affut, Browning-22, Anschutz 525 і т.д.; малокаліберні ТОЗ-78-01, "Біатлон-7-2-КО", "Соболь"; рушниці - МР-251, ІЖ-18МН.

Питаннями класифікації нарізної мисливської зброї приділяли увагу багато авторів. До їх числа відноситься В. Гусаров, який запропонував поділити мисливську зброю на групи за її конструктивними даними. При цьому кожна група зброї відрізняється ще й цільовим призначенням, балістичними та криміналістичними особливостями. Нарізна мисливська зброя є складовою частиною системи вогнепальної зброї і тому повинна бути включена до загальної класифікації стрілецької вогнепальної зброї [52, с.102-108].

Зараз найбільш повною є класифікація стрілецької вогнепальної зброї запропонована Тихоновим Е.Н., яка враховує велику кількість ознак вогнепальної зброї та її криміналістичні особливості [211, с. 74].

Автор зазначає, що складність визначення приналежності того чи іншого примірника нарізної зброї до мисливської обумовлена невизначеністю деяких класифікаційних ознак та критеріїв. До таких критеріїв відносяться перш за все особливості конструкції зброї, довжина ствола та зброї, можливість та спосіб блокування стрільби, кількість патронів в зброї, характер стрільби. [211, с. 75]

Комбіновані мисливські рушниці - ТОЗ-55-2 "Зубр", МЦ 7-17, МЦ 105-01, "Сєвер", МР, ІЖ-94.

Спортивна зброя - це як правило малокаліберна нарізна зброя для стрільби патронами кільцевого запалення, а також спортивна та пневматична зброя. Спортивна зброя поділяється на цільову малокаліберну (пістолети та гвинтівки); цільову під патрони для військової зброї (пістолети та гвинтівки); двоствольні гладкоствольні рушниці для спортивної стендової стрільби.

Останнім часом широкого розповсюдження набули два види вогнепальної зброї, які призначені виключно для захисту особи. В літературі та нормативних актах така зброя називається "газовою". В такій зброї використовується патрон, роль снаряду в якому виконує газ подразливої чи паралізуючої дії або ж гумова куля. Призначенням такої зброї, як було зазначено, є захист особи і тому,

вважаю за доцільне розширити класифікацію зброї за призначенням включивши до вже існуючого переліку зброю самозахисту.

Таким чином, *класифікація вогнепальної зброї за призначенням* повинна виглядати наступним чином: бойова, мисливська, спеціального призначення, спортивна та зброя самозахисту. Достатня уражуюча дія снаряду, як ознака вогнепальної зброї є в даному випадку неактуальною, оскільки призначенням такої зброї є не обов'язкова уражуюча дія, а дія спрямована на спричинення легких тілесних ушкоджень з метою самозахисту.

Пістолети і револьвери самозахисту мають такий самий принцип дії як і бойові. Їх відміна полягає в тому, що вони виготовляються із сталі гіршої якості, їх ствол не передбачений для пострілів снарядами, оскільки має, як правило 1 чи дві перетинки в стволі, і не розрахований на високий тиск. Часто зустрічаються газові пістолети та револьвери таких марок: ІЖ, РГ, ТОЗ, ГР, Mauser Magnum, Rec Agent, Walther, "Победа", "Шмайсер", ME, Alfa, Kora, RG.

8. За видом використовуваних патронів - поділяється на зброю кільцевого та центрального бою. В патронах кільцевого бою містять запальну суміш в кільцевому виступі, який розташований по периметру дна гільзи. Такі патрони використовуються в малокаліберних гвинтівках та пістолах. Капсуль патрону центрального бою розташований в центрі донця гільзи і запалюється після удару бойка по його центру.

9. За кількістю зарядів зброя поділяється на однозарядну (одноствольні мисливські рушниці, малокаліберні гвинтівки, деякі малокаліберні пістолети) та багатозарядну (револьвери, пістолети, автомати, магазинні гвинтівки, дво-, трьох- та чотирьохствольні рушниці).

10. За принципом дії перезарядних пристроїв - зброя поділяється на неавтоматичну (магазинну чи барабанну) та автоматичну. В неавтоматичній зброї процес перезаряджання здійснюється рукою стріляючого. Автоматична зброя відрізняється тим, що енергія порохових газів в ній використовується не тільки для викидання снаряду, а й для перезаряджання. Автоматична зброя може бути самострільним (призначена для безперервної стрільби) та самозарядним (для поодиноких пострілів).

11. За довжиною ствола - ручна вогнепальна зброя поділяється на довгоствольну - від 550 до 800 мм - (гвинтівки, карабіни, рушниці), середньоствольну - від 267 до 550 мм - (автомати, пістолети кулемети) та короткоствольну - від 57 до 267 мм - (пістолети, револьвери, обрізи, саморобна зброя).

12. За будовою ствола - зброя поділяється на нарізну, гладкоствольну та комбіновану. Нарізна зброя має від 4 до 8 нарізів всередині ствола. Нарізи можуть бути як право-, так і лівонахильними. До гладкоствольної зброї відноситься мисливська та деякі зразки поліцейської зброї. До комбінованої (гладконарізної) зброї відносяться деякі примірники мисливської зброї. В такій зброї поряд з гладкими стволами, розташований нарізний ствол. Проблема становить присутність в обігу вогнепальної зброї призначеної для стрільби патронами із газовим снарядом, оскільки з метою запобігання використання в такій зброї бойового патрона, її ствол має декілька перетинок в середині. Такі

перетинки значно не впливають на формування газового струменя, і, в свою чергу, виконують покладені на них функції.

13. За кількістю стволів - зброя класифікується на одноствольну, двоствольну та багатоствольну.

14. За моделями, тобто за оригінальною конструкцією чи модернізацією - зброя може відрізнятися за одною чи декількома ознаками. Це можуть бути найменування заводу (ІЖ, ТОЗ), назва фірми (Smith & Wesson, Colt, Astra, Pietro Beretta), країни (CZ), прізвище конструктора (Макаров, Browning), символи (мисливські карабіни "Лось", "Сайга", "Барс").

15. За калібром - ручна вогнепальна зброя поділяється на малокаліберну (до 6.5 мм), середньокаліберну (від 6.5 до 9 мм) та великокаліберну (понад 9 мм).

Розроблення єдиної класифікації вогнепальної зброї, яка б враховувала всі наявні на певний час її технічні особливості та цільове призначення, дає можливість звернення до неї спеціалістів та забезпечує однозначність розуміння ними важливих обставин, що пов'язані з дослідженням такої зброї. Безмовно, що з розвитком технічного прогресу, розроблятимуться і її нові види, будуть піддаватися модифікації існуючі, отже, навіть загальновизнану класифікацію вогнепальної зброї не можна вважати прикінцевою.

2. Принципи будови, основні механізми.

1. Напівавтоматична (самозарядна) зброя — зброя, яка після пострілу викидає стріляну **гільзу** і заряджає в **патронник** новий **патрон**, автоматизовано тільки перезарядження.

2. Власне автоматична зброя — зброя, яка стріляє чергами, тобто цикл «вистрілити — викинути гільзу — зарядити новий патрон» повторюється, поки **спусковий гачок** натиснутий і в магазині є патрони.

В автоматичній зброї з довгим ходом ствола під тиском порохових газів **затвор** із стволом відходить в заднє положення, потім ствол силою стисненої поворотної пружини переміщується у вихідне положення, а затвор досилає в **патронник** черговий патрон.

В автоматичній зброї з **коротким ходом** ствола його рух в заднє положення обмежений прискорювачем, що відчіплює затвор, який після цього рухається самостійно в крайнє заднє положення, а потім ствол, сам чи з затвором, переміщується вперед.

В автоматичній зброї з **вільним затвором**, затвор відходить назад разом з гільзою під тиском порохових газів, а переміщується вперед дією поворотної пружини, досилаючи патрон.

В автоматичній зброї з **напіввільним затвором** (пістолет-кулемет) відхід затвора назад спочатку гальмується вкладишем, що упирається боковим виступом у похилий паз затвора, а потім переміщується вільно, в міру зменшення газів і підіймання вкладиша на виступ похилих пазів затворної коробки.

Залежно від будови ударно-спускового механізму розрізняють:

- 1) неавтоматичну зброю (наприклад, револьвер системи Наган, Сміт-Вессон, Бульдог, гвинтівка зразка 1891 р. карабіни та ін.);
- 2) автоматичну самозарядну (наприклад, пістолети ТТ, Макарова, Парабеллум, Маузер та ін.);
- 3) автоматичну самострільну (наприклад, пістолет-кулемет, автомати АК, AR 15, FN scar? М 4. М 16.).

Принцип роботи автоматики гвинтівок М-4. М-16. AR-10,15 працює за рахунок відведення порохових газів із каналу ствола. Замикання ствола здійснюється поворотом затвора. Особливістю автоматики є відсутність штовхача або затворної рами з газовим поршнем. Газу відводяться назад через газову трубку прямо в затворну раму, яка під впливом газів рухається назад. Коли куля проходить отвір у стінці каналу ствола, частина газів надходить у газовий канал і через газовий регулятор безпосередньо всередину затворної рами. Під дією тиску порохових газів, рама затвора відходить назад і фігурний виріз, в який входить виступ затвора, змушує затвор повернутися. Затвор відмикає канал ствола, після чого затворна рама 7 відводить затвор назад, під час цього відбувається видалення стріляної гільзи. Потім дві пружини повертають затвор вперед, новий патрон надсилається в патронник, відбувається перезарядження Зброї. При русі затворної рами назад зводиться курок. Нове натискання на спусковий гачок призводить до пострілу. Режим автоматичної стрільби досягається за рахунок того, що після замикання затвора рама затвора не утримує автоспуск, який звільняє курок. Робота механізму Зброї. Для взведення затвору його за рукоятку відводять назад та відпускають, якщо патронів у магазині немає, то подавач фіксує затвор у задньому положенні. При наявності патронів затвор рухається вперед, вилучає патрон з магазину та надсилає його в патронник і зупиняється тільки після повного входження патрону в патронник. Затворна рама продовжує рухатися і повертає затвор проти годинникової стрілки на 20 град., сім виступів входять в упори ствола та замикають його. Після встановлення важеля перемикача режиму вогню у відповідне положення (зняття з положення запобіжника) та натискання на спусковий гачок відбувається постріл. При цьому шептало виходить із зачеплення з курком, який б'є по ударнику. Під дією порохових газів рама рухається назад, повертаючи та відмикаючи затвор. Після чого вона зачіплює затвор та продовжує рух разом з ним. Викидач витягує гільзу і пружний палець, висуваючись з дзеркала затвора, відбиває її у вікно на правій стороні ствольної коробки. Рама затвора стискає пружину і цикл повторюється.

АК - Автоматична дія автомата (кулемета) заснована на використанні енергії порохових газів, що відводяться через отвір у стінці ствола до газового поршня затворної рами з її довгим рухом назад .

При пострілі частина порохових газів спрямовується через отвір в стінці ствола в газову камеру і відкидає затворну раму з затвором в заднє положення. При відході назад затвор видаляє з патронника гільзу і викидає її, а затворна рама стискає пружину зворотного механізму і зводить курок.

Під дією зворотного механізму затворна рама з затвором повертається вперед, при цьому затвор досилає з магазину черговий патрон в патронник і запирає канал ствола, запирання ствола здійснюється поворотом затвора вправо і заходженням бойових виступів затвора за бойові упори ствольної коробки.

Спусковий механізм дозволяє вести вогонь в автоматичному або одиночному режимах. Автоматичний вогонь є основним видом вогню. Ударний механізм куркового типу. Перевідник виду вогню, він же запобіжник, змонтований з правого боку ствольної коробки. Установлення зброї на запобіжник відвертає також потрапляння пилу і бруду в ствольну коробку, що сприяє меншому зносу деталей і продовженню строку служби автомата (кулемета).

Якщо перевідник встановлено на автоматичний вогонь, то стрільба буде продовжуватися до тих пір, доки натиснутий спусковий гачок та в магазині є патрони.

Якщо перевідник встановлено на одиночний вогонь, то при натисканні на спусковий гачок відбудеться лише один постріл; для виконання наступного пострілу необхідно відпустити спусковий гачок і натиснути на нього знову.

Для стрільби із автомата (кулемета) використовуються малокаліберні 5,45-мм патрони (5,45x39) зі звичайними (сталевим сердечником) та трасуючими кулями. Постачання патронів при стрільбі здійснюється з коробчастого магазину місткістю: у автомата – на 30 патронів, у кулемета – на 45 патронів. Магазины автомата і кулемета взаємозамінні.

Основа автоматики FN SCAR — газовий замок з коротким ходом окремого від затворної рами газового поршня. Верхня половина ствольної коробки виконана з алюмінію, нижня — з полімеру. Змінні стволи кріпляться до верхньої половини двома поперечними болтами. Запобіжник-перемикач режимів стрільби виведений на обидві сторони зброї, режими стрільби — поодинокими і безперервними чергами. По обидві сторони верхньої частини ствольної коробки є вирізи для установки рукоятки зведення затвора. Кнопка фіксатора магазину також продубльована. Пластиковий приклад складається вбік, а також регулюється по довжині.

Самозарядний карабін KRISS Vector CRB/SO використовує досить незвичайну схему [автоматики](#) з напіввільним [затвором](#) і перенаправленням імпульсу відкоту рухомих частин вниз. Досить легкий затвор має бічні виступи, що входять в похилі пази масивного балансира, що переміщається усередині корпусу зброї вгору і вниз. При пострілі рух затвора назад перетворюється в вертикальний рух балансира вниз, при цьому за рахунок змінного кута паза, по якому ковзають виступи затвора, на ранньому етапі відкоту затвора здійснюється його

уповільнення. Стрільба ведеться із закритого затвора, курковий ударно-спусковий механізм розташований вище осі ствола. Рукоятка зведення затвора складна, розташована зліва на корпусі зброї і при стрільбі залишається нерухомою. Запобіжник розташований над пістолетною рукояткою. Для підвищення стійкості зброї та додаткового зменшення підкидання ствола при стрільбі без використання приклада пістолетна рукоятка піднята щодо осі каналу ствола так, що плече сили віддачі по відношенню до руки, яка утримує зброю — мінімальне (подібне рішення раніше було застосовано в олімпійському малокаліберному пістолеті МЦ-3, також відомому як «рамка Шептарського»). Приймач магазинів розташований перед рукояткою керування вогнем.

Основними конструктивними елементами вогнепальної зброї є ствол (дуло) або цівка, замикальний механізм та завогнювальний механізм.

Ствол (Цівка) призначений для надання кулі напрямленого руху. Внутрішня частина ствола називається *каналом ствола*. Торець ствола, найближчий до набійника, називається *гузовим (казенним) зрізком*, протилежний торець — *дуловим зрізком*. За влаштуванням каналу ствола поділяються на гладкоствольні та нарізні.

Канал ствола нарізної зброї має, як правило, три основних частини: набійник, кульовий вхід, нарізну частину.

Набійник призначений для розміщення та фіксації набою. Його форма та розміри визначаються формою та розмірами гільзи набою. Здебільшого форма набійника являє собою три-чотири з'єднаних конуси: в набійниках під гвинтівковий та проміжний набій — чотири конуси, а під набій з циліндричною гільзою — один.

Замикальний механізм — пристрій, що закриває канал ствола з боку гузового зрізку. У дульнозарядній зброї роль замикального механізму грає заглушка гузової частини ствола. У мисливських рушниць зі зламними стволами гузовий зрізок ствола замикається щитком цівкової (ствольної) коробки. В револьверах у ролі замикального механізму виступає задня стінка рамки або «казенник». У більшості сучасної вогнепальної зброї замикання каналу ствола забезпечується покривкою або ж замком (затвор).

Завогнювальний механізм — призначений для ініціювання пострілу. Залежно від принципу дії, можна виділити такі види завогнювальних механізмів.

1. Завогнювальний механізм термічної дії.
2. Ударно-іскровий або коліщатко-іскровий завогнювальний механізм.
3. Курковий завогнювальний механізм.
4. Ударниковий завогнювальний механізм.
5. Курково-ударниковий завогнювальний механізм.
6. Покривковий (затворний) завогнювальний механізм.
7. Завогнювальний механізм електроіскрової дії

3. Боєприпаси до стрілецької зброї.

Боєприпасами до стрілецької зброї є унітарні набойі, тобто набойі, в яких куля, пороховий заряд і капсуль з'єднані в одне ціле за допомогою гільзи. Куля є основним елементом набою, що забезпечує потрібну дію по цілі. Пороховий заряд слугує для передачі пулі поступової дії. Капсуль слугує для запалення порохового заряду. Гільза призначена для з'єднання усіх частин набою, запобігає зовнішнім впливам на пороховий заряд, а також для перешкодження прориву порохових

газів у бік затвору. Вона полегшує процес заряджання, створює умови для автоматизації цього процесу, раптово збільшує скорострільність і забезпечує тривалість збереження набоїв. Сьогодні гільзи виготовляються з латуні або спеціальної маловуглецевої сталі.

Матеріал гільз повинен мати: 1) Високу пластичність, що допускає обробку тиском у холодному стані і деформацію гільзи при пострілі без порушення міцності. 2) Високу міцність при відносно тонких стінках. 3) Здатність до зміцнення під час обробки тиском і висока упругість для забезпечення легкої екстракції гільзи з патронника після пострілу. 4) Незмінність механічних властивостей у процесі збереження. 5) Високу антикорозійну стійкість. 6) Стійкість до високої температури при пострілі. 7) Хімічну нейтральність відносно до порохового заряду. Найповніше цим вимогам відповідає латунь. За основним призначенням усі набої до стрілецької зброї діляться на 2 групи: - бойові; - допоміжні. Кулі бойових патронів розподіляють на звичайні і спеціальні. Звичайна куля складається: - сталеве осердя; - сталева, вкрита томпаком, оболонка. Між оболонкою і осердям є свинцева сорочка. Бойові набої слугують для ураження живої сили і вогневих засобів. Осердя – виготовляється з маловуглецевої сталі, а у пістолетних набоях зі свинцю з домішкою 1 - 2% сурьми для підвищення міцності сталі. Товщина оболонки сучасних куль складає 0,06 – 0,08 калібру кулі. Матеріалом для оболонки кулі застосовують маловуглецеву сталь плаковану (від французького Plaque - покривати) томпаком (біметал). Томпак – мідь 90% і цинк – 10%. Такий склад дає гарне врізання кулі в нарізи і малу спрацьованість стволу. За зовнішнім виглядом кулі розрізняють головну, ведучу і хвостову частини. Головна частина кулі виготовляється з урахуванням швидкості її польоту. Чим більше швидкість польоту кулі, тим довшою має бути її головна частина. При цьому сила опору повітря менше. У сучасних кулях довжина головної частини береться 2,5 – 3,5 калібру. Ведуча частина – циліндрична, призначена надати напрямку і обертальний рух, а також заповнити нарізи каналу ствола і тим самим усунути можливість прориву порохових газів. Довжина ведучої частини складає 1 – 1,5 калібру. Діаметр кулі зазвичай 1,02 – 1,04 калібру. Хвостова частина, - довжина 0,5 – 1 калібру і кут конусу 6 - 9°, завдяки чому зменшується область розрядженого простору і завихрення позаду кулі, що летить. Гільзи виготовляються двох видів: циліндричні і пляшкові. Пороховий заряд складається з бездимного пірооксидного порошку, а в набоях калібру 5,45 мм – нітроглицеринового. Капсуль складається з ковпачка, ударного складу і фольгового кружечка. Примітка: ковпачок капсуля – латунь; ударний склад – гримуча ртуть – 16%, хлорат калію – 55,5% і антимоній – 28,5%. Спеціальні кулі. Спеціальні кулі наділені спеціальною дією і призначені для стрільби по бойовій техніці і коригування вогню. Вони поділяються на: трасуючі, запальні, бронебійні, пристрільні (розривні). Спеціальні кулі можуть бути подвійної і потрійної дії (бронебійнозапалювальні, бронебійно-трасуючі і бронебійно-запалювально-трасуючі). Трасуючі кулі призначені для цілевказівки і коригування вогню на відстанях 800 - 1000 метрів, а також для ураження живої сили противника. У оболонці трасуючої кулі у головній частині вміщене свинцеве осердя, а у донній – склянка зі спресованим трасуючим складом. Примітка: горюча речовина - алюміній, магній та їх сплави і окислювач – перекис барію, кальцію та інші речовини, що містять кисень. Бронебійно-запалювальні кулі призначені для запалювання горючих речовин і для ураження живої сили противника, що знаходиться за легкими броньованими укриттями на відстані 300 м (автоматичні кулі), до 500 м (гвинтівочні кулі) і до 1000 м (великокаліберні кулі

– 14,5 мм). Допоміжні патрони. Холості патрони призначені для імітації звуку пострілу під час навчання стрільби а також для салютування. На дульну частину ствола автомата, кулемета нагвинчується спеціальна втулка для холостой стрільби. Вона створює необхідний тиск порохових газів в стволі під час стрільби і забезпечує роботу автоматики зброї. У холостих патронів відсутня куля, збільшене дульце гільзи, дульце пережато "зв'язкою" і зафарбовано герметичним лаком фіолетового або червоного кольору. Учбові патрони призначені для навчання прийомам заряджання, здійснення пострілу і заряджання магазинів. На гільзах таких патронів зроблені чотири симетричних продовжних вдавлення. Патрони не мають порохового заряду і у них вихолощений капсуль. Спеціальні патрони призначені для випробувань зброї при їх виготовленні на заводах (для перевірки заготовок ствола на міцність, для балістичних випробувань і т.п.). Маркування боєприпасів Використання в сучасному автоматичній зброї великої кількості різних видів патронів, як правило, схожих між собою за зовнішнім виглядом, зумовило застосування спеціальних маркувань, що дозволяють їх відрізнити один від одного. Тому одним із джерел відомостей про патронах є маркувальні позначення у вигляді розпізнавального забарвлення, знаків і написів, що наносяться як на складові частини патронів, так і на упаковки з патронами.

Маркувальні позначення на патронах стрілецької зброї можуть містити такі основні дані: 1. Службові клейма на донних частинах гільз – місце виготовлення (країна, підприємство або фірма-виробник); – тип (найменування) і калібр патрона; – час виготовлення патрона або гільзи; – матеріал гільзи; – призначення патрона; – вид або модель (зразок) зброї, для якого патрон призначений. 2. Забарвлення елементів патронів (куль, капсулів, донних частин гільз) тип патрона, його призначення, деякі особливості пристрою. 3. Етикетки (ярлики) – ті ж дані, які містяться в службових клеймах, а також деякі відомості про елементи патронів і їх балістичних характеристиках, що наносяться на упаковки – на дерев'яні ящики, металеві коробки, вологонепроникні пакети, картонні коробки, паперові пакети. Маркувальні позначення на патронах, так само як і аналогічні позначення на інших промислових виробках, беруть свій початок від клейм майстрів, здавна ставилися на різних товарах (зброю, гончарних і ювелірних виробках і ін.). В даний час вони виконують дві функції: технічно-інформаційну та рекламну, є різновидом товарних знаків. Клейма є умовні знаки у вигляді букв, цифр, малюнків, видавлених на поверхні елементів патронів. Вони бувають службовими і контрольними. Службові клейма містять дані про заводі-виробнику (фірмі-виробнику), дату виробництва, часу виготовлення патронів, деяких конструкційних особливостях, призначення, а також можуть містити інші дані, характерні для певних періодів часу їх діяльності або завжди властиві виробникам певної країни. Для цієї мети на зовнішній поверхні дна гільзи з діаметрально протилежних сторін вказується номер заводу, а також рік виготовлення. Контрольні клейма свідчать про проходження технічного контролю. Вони зазвичай ставляться тільки на елементах потужних боєприпасів (артилерійських та ін.). Залежно від видів патронів і їх призначення в маркуванні може переважати той чи інший зміст. Наприклад, на військових патронах вона містить переважно технічну інформацію, а на мисливських і спортивних – часто і рекламну. Забарвлення елементів патронів має на меті дати легко сприймається відмітна ознака типу і призначення патронів. Одночасно вона служить засобом захисту від корозії. У вітчизняних патронах стрілецької зброї прийнята забарвлення головної частини (вершинки) кулі, як найбільш проста в технологічному відношенні.

Наприклад, бронебійно-запальна куля забарвлюється в чорний і червоний кольори; - трасуюча – в зелений; - бронебійно-запально-трасуюча - в фіолетовий і червоний; - запальна (пристрілювально-запальна) – в червоний; - зі зменшеною початковою швидкістю – чорний і зелений і т.п.

Крім розпізнавального забарвлення, на вітчизняних патронах, по колу стиків гільзи з кулею і капсулем-запалювачем наноситься у вигляді обідка (кільця) червоного кольору тонкий шар лаку – герметизатору, що представляє собою розчин смоли в органічному розчиннику, підфарбований барвником червоного кольору. 1. Патрон зі звичайною кулею - 5,45 ПС. 2. Патрон з бронебійною кулею - 5,45 БС. 3. Патрон з кулею підвищеної пробиваємості - 5,45 ПП. 4. Патрон з кулею зниженою рикошетируючих здатності 5,45 ПРС. 5. Патрон з бронебійною кулею високої якості (еталонний). 6. Патрон з бронебійною кулею 5,45 БП. 7. Патрон з трасирующою кулею 5,45 ТМ. 8. Патрон з кулею зменшеною швидкістю 5,45 УС (глушник). 9. Патрон холостий 5.45-мм. 10. Патрон холостий 5,45. 11. Навчальний патрон 5,45 УЧ. Для герметизації неодружених великокаліберних кулеметних патронів калібру 12,7-мм і 14,5-мм по колу стиків гільзи з ковпачком і капсулем-запалювачем використовується герметизатор, підфарбований барвником зеленого кольору. Герметизатор не завдається на 7,62-мм пістолетні ТТ і револьверні «Наган» патрони і на 7,62-мм гвинтівок холості патрони, а також на патрони з посиленням зарядом і високого тиску, крім патронів калібру 12,7-мм і 14,5-мм. Герметизація патрона проводиться для запобігання проникнення всередину зарядної камери рушничного мастила (масла) і вологи. Маркування упаковки патронів складається з кольорових відмітних смуг, знаків і написів чорного кольору. Маркування на упаковку з патронами наноситься: - на дерев'яному ящику – на кришці і на одній боковій стінці; - на металевій коробці – на кришці; - на вологонепроникному пакеті – на поздовжніх сторонах пакета; - на картонній коробці або паперовому пакеті – на одній зі сторін коробки або пакета. Маркування на упаковку наноситься фарбуванням по трафарету, штемпелюванням, друкарським способом або спеціальної маркувальної машиною.

Загальна будова боєприпасів до стрілецької зброї.

Елементи бойового патрона.

Набій (унітарний набій (патрон— боєприпаси стрілецької зброї та малокаліберних гармат (до 76 мм), що заряджається в один (лат. unitas — єдність) прийом. Унітарним патроном може бути артилерійський постріл або набій, у якому є снаряд (куля, картеч або заряд дробу), заряд пороху, запальний елемент (капсуль-запальник).

